

Asia: VN/8063/2025

Luonnos Hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja terveydenhuoltolain 54 ja 57 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit riittävää omaa palvelutuotantoa koskevista muutoksista (sote-järjestämislain 8 §)

Kommentarer om ändringar som gäller tillräcklig egen tjänsteproduktion (8 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård)

Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socca pitää tärkeänä, että hyvinvointialueilla on mahdollisuus kehittää tarkoituksenmukaisia palvelurakenteita. Esitetty sääntelyn väljennys sisältää kuitenkin merkittäviä riskejä julkisen järjestämistä vastuun tosiasialliselle toteutumiselle. Lakiluonnoksessa keskeinen käsite ”riittävä oma palvelutuotanto” jää määrittelemättä. Tämä voi johtaa merkittäviin alueellisiin eroihin sekä tilanteisiin, joissa hyvinvointialueen oma osaamisperusta heikkenee. Riittävä oma tuotanto on keskeinen edellytys sille, että hyvinvointialue kykenee ohjaamaan ja valvomaan ostopalveluja sekä vastaamaan palvelujen laadusta ja turvallisuudesta. Socca näkee riskejä erityisesti sosiaalihuollon osalta. Laaja ulkoistaminen voi heikentää sosiaalihuollon osaamista, palvelujen kehittämiskykyä ja asiakastyön kokonaisvaltaisuutta. Tämä on ongelmallista erityisesti paljon palveluja tarvitsevien asiakasryhmien kohdalla, joiden palvelut edellyttävät integraatiota ja jatkuvuutta. Lisäksi yksityisen palvelutuotannon lisääminen ilman riittävää ohjauskykyä voi johtaa palvelujärjestelmän pirstoutumiseen.

Kommentit päivystyksen palvelujen hankintaa koskevista muutoksista (sote-järjestämislain 12 §)

Kommentarer om ändringarna i anskaffningen av jourtjänster (12 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård)

Socca korostaa, että päivystyspalvelut liittyvät keskeisiin perusoikeuksiin ja niiden järjestämistä koskevan sääntelyn tulee olla täsmällistä. Ehdotettu hankintakiellon purkaminen voi lisätä joustavuutta, mutta siihen liittyy riski palvelujen pirstoutumisesta ja vastuusuhteiden epäselvyydestä. Usean tuottajan mallissa kokonaisvastuun toteutuminen voi vaikeutua. Sosiaalipäivystyksen näkökulma jää esityksessä vähälle huomiolle, vaikka päivystystilanteet

edellyttävät usein tiivistä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä. Socca kiinnittää huomiota myös yhdenvertaisuuteen. Palvelusetelien käyttö päivystyksessä voi johtaa tilanteisiin, joissa palveluun pääsy riippuu asiakkaan maksukyvyistä.

Kommentit hoidon tarpeen arviointia koskevista muutoksista (sote-järjestämislain 12 b ja 15 §:t)

Kommentarer om ändringarna i bedömningen av vårdbehovet (12 b och 15 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård)

Socca pitää tärkeänä, että sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointi säilyy hyvinvointialueen vastuulla. Esitetty sääntely jättää kuitenkin epäselväksi, millä osaamisella arviointia voidaan tehdä. Arvioinnin joustavoittaminen ei saa johtaa tilanteeseen, jossa asiakkaan kokonaisvaltainen tilanne jää tunnistamatta.

Sosiaalihuollossa palvelutarpeen arviointi edellyttää laaja-alaista ja usein moniammatillista osaamista. Tämä on keskeistä erityisesti paljon palveluita käyttävien asiakkaiden osalta.

kommentit hyvinvointialueen velvollisuutta hankkia palveluja muualta koskevista muutoksista (terveydenhuoltolain 54 §)

Kommentarer om ändringar som gäller välfärdsområdets skyldighet att skaffa tjänster någon annanstans (54 § i hälso- och sjukvårdslagen)

Socca pitää hoitoon pääsyn turvaamista tärkeänä tavoitteena, mutta katsoo, että ehdotettu sääntely sisältää riskejä palveluketjujen toimivuudelle.

Palvelujen hankkiminen muualta voi johtaa tiedonkulun ongelmiin, hoidon ja palvelujen katkeamiseen sekä vastuunjaon epäselvyyteen. Tämä on erityisen ongelmallista sosiaalihuollossa, jossa asiakkuudet ovat pitkäkestoisia ja edellyttävät jatkuvuutta. Socca korostaa, että hoitoon pääsyn turvaaminen ei saa johtaa palvelukokonaisuuksien pirstoutumiseen.

Kommentit hyvinvointialueen johtamisessa edellytettävää asiantuntemusta koskevista muutoksista (sote-järjestämislain 8 §)

Kommentarer om ändringar i den sakkunskap som krävs för ledningen av välfärdsområdet (8 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård)

Socca pitää monialaisen asiantuntemuksen vahvistamista johtamisessa kannatettavana. Pelkkä asiantuntemuksen kirjaaminen lakiin ei kuitenkaan riitä, jos sen toteutumista ei varmisteta lain toimeenpanossa ja käytännön toiminnassa. Ilman selkeitä rakenteita on riskinä, että moniammatillisuus jää muodolliseksi. Socca korostaa sosiaalihuollon asiantuntemuksen merkitystä palvelujen yhteensovittamisessa sekä ennaltaehkäisevässä työssä. Lisäksi kehittämis-, tutkimus- ja tietojohdamisen osaaminen on keskeistä palvelujärjestelmän toimivuudelle.

Kommentit vastaavaa lääkäriä koskevista ehdotuksista (terveydenhuoltolain 57 §)

Kommentarer om förslagen om ansvarig läkare (57 § i hälso- och sjukvårdslagen)

Socca pitää vastaavan lääkärin aseman täsmentämistä sinänsä perusteltuna. Samalla on tärkeää varmistaa, ettei sääntely korosta liikaa lääketieteellistä johtamista sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuuden kustannuksella. Palvelujen laadukas toteutuminen edellyttää moniammatillista johtamista. Socca korostaa, että myös sosiaalihuollon ja muiden ammattiryhmien asiantuntemus tulee huomioida johtamisessa. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että päätöksenteko säilyy läpinäkyvänä ja demokraattisesti ohjattuna.

Muut huomiot esityksestä

Andra kommentarer om propositionen

Socca katsoo, että lakiesityksen vaikutuksia tulee arvioida kokonaisuutena erityisesti:

- palvelujen yhdenvertaisuuden,
- palvelujärjestelmän integraation,
- osaamisperustan säilymisen,
- sekä julkisen järjestämisvastuun toteutumisen näkökulmista.

Esitysluonnos sisältää riskin sosiaali- ja terveystalouden pirstoutumisesta sekä julkisen vastuun hämärtymisestä.

Socca korostaa, että jatkovalmistelussa on tärkeää:

- täsmentää keskeisiä käsitteitä ja vastuita,
- vahvistaa sosiaalihuollon asemaa,
- turvata palvelujen jatkuvuus ja integraatio,
- sekä varmistaa yhdenvertaiset palvelut kaikille.

Heino Petteri
Socca - Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus